

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**TRACTATVTVS || De his qui ad ecclesias cõfugi||unt. Et de
Judicibus qui in || ecclesia: et eius atrio Ciui||les vel
criminales cau=||sas tractãt: placita te||nẽt: et alia cõtra
ĩ=||munitates ...**

Luther, Martin

Oppenheim, [ca. 1520]

"Circa triplicis legis de confugientum [...] sanctionem,[...]"

[urn:nbn:de:bsz:31-114384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-114384)

Tractatulus de his qui ad ec- clesias rōfugiunt &c. tā iudicibus secularibus q̄ ecclesie rectoribus & monasterioꝝ p̄latis perutilis.

Articulus
prim⁹ lex
Mosaica
hec statuit.

Ratio pul-
chra ad h̄
apd̄ doct̄.
sc̄m̄. 1. 2.
c. 5. arti. 2.
ad deci.

Præceptio
legis Mo-
saice hodie
nō seruat̄.

Circa triplicis legis de rōfugiē-
tiū p̄sidijs sanctionē, duos ponā arti-
culos, q̄rum primus erit de legis Mo-
saice ciuilibus & canonicis p̄ceptiua in-
tentione. Secundus de dictarū legū trās-
gressoꝝ exorbitatiōe. Quātū igit̄ ad
primū articulū primo dicam de legis

Mosaice p̄ceptiua intentione, q̄ uidelicet vrbes discernit
fugitiuorū qui nolētes aut nesciētes hoīem occiderūt vel
sanguinē fuderūt: q̄ dū a senioribus hmōi ciuitatis publi-
cæ d̄iudicati & inuēti fuerūt inuolūtarij homicidē. Ibidē
vsq̄ ad mortē p̄tificis pmāserūt, inde ad p̄pria redierūt,
vt patet Numeri 35. Deut. 19. & Iosue 20. Si vero homi-
cidē volūtarij notorie cōuicti, nō solū in p̄fatis vrribus,
verūt etiā in tēplo reperti, p̄cā talionis receperunt, iuxta
illud Exo. 21. Si qs p̄ industriā &c. Qd̄ fm̄ theologos &
canonistas sic intelligi p̄t. Si quis p̄ industriam occiderit,
vbi dicit Lyra q̄ p̄ hoc excludunt a p̄cā sequenti pueri
& amētes qui nō h̄nt industriā, p̄ximū suū. i. Iudæū qui ē
de lege sua. Et ideo de Iudæo occidēte gentilē nō intelligi-
tur ista lex, vt dicit Ra. Sa. Et p̄ insidias, p̄ hoc excludunt
illi qui occidūt, licet bonū intendāt; sicut magister verbe-
rando discipulū, & pater filiū, & medicus medicando in-
firmū; auellas eū ab altari meo vt moriat̄, etiam si sit sacer-
dos, vt dicit Ra. Sa. & sic Iob ibi cōfugiēs nō euasit mor-
tē. 3. Reg. 2. quia p̄ industriā & insidias interfecit duos iu-
dæos, s. Abner & Amasan. 2. Re. 3. & 20. ca. Lex autē ve-
tus cū sit lex timoris, quia lex p̄ Mosen data ē, gratia autē
& veritas p̄ Iesum Ch̄m facta ē Ioh̄. 1. Igitur legis Mosai-
cæ p̄ceptio q̄ ad vrbes fugitiuorū q̄ modo non extant; ho-

die non seruator. & loco tēpli hodie ecclia cōuenientius
 accipiat. Quare p̄fatus textus Si quis p̄ industriā &c. per
 canonistas in. c. i. de homi. aliter intelligit. Nā si homici-
 da est laicus, debet auelli ab altari. i. ab ecclia & a cōione
 fidelīū p̄ excōicationē, q̄ fm̄ canones est q̄dā mors ciuī-
 lis, & vltimū supplicīū ecclēstie. vt in. c. p̄ venerabilē. qui
 si. sint legit. Si vero ē clericus, tunc pp̄rie auellit ab altari.
 sc̄z p̄ depositionē, q̄ est etiā q̄dam mors ciuīlis. vel p̄t in-
 telligi de morte naturali, vt q̄n homicidiū est ita qualifica-
 tū vt nō videat̄ sufficere ipsa depositio. tunc em̄ debet de-
 poni & tradi curie s̄culari vt moriat̄. Vel q̄n homicidiū
 est commissū i ecclia sub spe imunitatis ecclē, vt i c. si. de im.
 ec. Hec Panor. i dī. c. i. de homici. q̄ fm̄ Host. i sūma ti. de
 imu. ec. p̄t intelligi de publico latrone q̄ multis exitia cogi-
 tat. sicut & depopulator agroꝝ, q̄ de nocte cōburit sege-
 tes vicinōꝝ, q̄a ex p̄posito prius deliberato & insidiose
 h̄ fecerūt q̄d̄ de alijs nō p̄sumit. Igitur dū itinera frequēta
 ta vlt̄ publicas stratas obsidēt aggressiōis insidijs, ab ecclia
 extrahi p̄nt; ipunitate nō p̄stita; vt in c. inf̄ alia. de imu. ec.
 Per h̄ etiā soluitur q̄cordis exceptio legis ciuīl; q̄ homici-
 de imunitate nō p̄stat. ¶ Sec̄do de legis ciuīlis p̄ceptiua i-
 tentione illud p̄cludit. q̄ cūq̄ Ch̄riānū liberū ad eccliam cō-
 fugiētē (nisi sit homicida vel adulter aut ŷginū raptor. vt in
 aut. de mā. pri. col. 3. ¶ Neq̄ homicidis) de ecclia extraxerit,
 aut extrahere conat̄ fuerit, vel eū sic detinuerit aut cō-
 strixerit vt ei aliqd̄ victualiū, vestis, aut reges denegetur.
 Aut i ecclia seditionē vel tumultū cōmiserit; tanq̄ crimie
 lese maiestatis p̄missio tenet, vltimūq̄ supplicīū patietur.
 vt. C. de his q̄ ad ecclias p̄su. l. fidei. & l. p̄nti. Illa tñ exces-
 ptio de homicidis, adulteris, & ŷginum raptoribus fm̄
 Host. i sūma ti. de imu. ec. p̄t intelligi q̄n p̄dicta maleficia
 sūt p̄missa i tra eccliam aut p̄pe, ita q̄ p̄mittēs intēdebat p̄
 eccliam liberari; alias nō cōmissur̄. & talē nō defendit ec-
 clesia. vt in. c. si. e. ti. Nā q̄n illis q̄ in ecclesijs scel̄ studue-
 rūt p̄petrare p̄mittim̄ aliqd̄ auxiliū ex terminis ecclēstia

Laicus ho-
 micida.
 Excōica-
 tio qd̄ sit
 Cleric̄ ho-
 micida.

Public̄ las-
 tro.
 Depopu-
 lator agro-
 rum.

Lex ciuīlis
 ista p̄cipite

Maleficia
 cōmissa in
 tra ecclia.

**Raptor &
ginum,**

**Lex cano-
nica hæc p-
cipit,**

**de homici-
dio & mē-
broꝝ trun-
catione
Ecclia nō
cōsecrata**

**Dom^o ep̄i,
Sacerdos
portās cor-
pus ch̄i.
Hospitale**

cis inuenire, aut, vt li. ma. & aut. coll. 9. §. ga vero in si. ga
fm Panor. in d. c. si. Quicūq; sub spe imunitatis in eccle-
sijs vel cimiterijs delinquūt, imunitate nō gaudēt, nō em̄
in homicidio & mēbroꝝ trūcatiōe, s; etiā in oib⁹ delictis
grauib⁹ & enormib⁹; secus qn̄ longe venit & inseq̄bat. &
ideo ad eccliam pfugit. Vel p̄t dici q; ista lex corrigi p. c.
in alia. e. ti. ga sacre leges nō dedignātur seq̄ sacros cano-
nes. 2. q. 3. c. euphemū. §. hīc colligitur, & de iudi. c. cler-
ci, & in aut. vt cle. apud pprios ep̄os, coll. 6. §. penul. & in
aut. de mōachis, coll. 1. §. si. Sed ga raptorē & ginū canon-
defendit, vt. 3. q. 1. c. de raptoribus, qn̄ vult p̄here matri-
moniū, ideo nō est p̄ leges q̄ sacros canones volūt imita-
ri. C. de sum. tri. & si. ca. l. cū ctos pp̄fos, in glo. & sup̄ ime-
diate. ¶ Tertio legis canonicę p̄ceptiua intētio, hac com-
p̄hēdit sn̄ia. Quātuscūq; sit malefactor, nisi fuerit publi-
cus latro aut agroz nocturn⁹ depopulator, v̄ homicidij
aut mutilatiōis mēbroꝝ i ecclia p̄petrator, nō ē violēt de
ecclia extrahēd⁹ etiā nō p̄secrata, nec morte, nec mēbroꝝ
trūcatiōe, s; alias puniēd⁹ pena legitima, vt ptz i. c. in alia
& c. si. de imu. ec. Et q; dicat public⁹ latro, & q; agrorū
depopulator ptz s. 1. mēbro i si. Sed de homicidio & mē-
broꝝ trūcatiōe, aut alio maleficio graui & enormi i ecclia
p̄petratis. ptz s. 2. mēbro. ga ecclia hm̄oi nō defendit, vt i
c. si. e. ti. Itē ecclia nō p̄secrata in q̄ diuina officia celebrātur
gaudet imunitate, vt i. c. ecclie. e. ti. Sed fm Car. i cle. j. de
pe. & re. Ecclie rite, de cōsensu ep̄i vel superioris edificate,
quancūq; nōdū p̄secrate, v̄ nō sint i eis celebrata diuina, etiā
inēdictę, etiā cimiteria & portic⁹ ecclie adherētes, vt i. c. si
qs ptumax. & c. sicut atiq; (vbi etiā extēdunt. 30. vel. 40.
passus) 17. q. 4. ¶ Silt dom⁹ siue palatiū ep̄i. c. id cōstitui-
mus. e. q. ¶ Et cōfugiēs ad sacerdotē portātē in platea cor-
pus ch̄i. fm Host. i sūma. e. ti. & Panor. i. c. sane de cele.
mis. latius. ¶ Itē hospitale & alia oratoria auctoritate ep̄i
fundata hac imunitate oīa p̄dicta gaudēt. Et fm canones
cōtrafaciēs excōicef. 17. q. 4. c. miror. c. frat. & c. ad ep̄os

& c. sicut antiquitus. & extra eū agit ecclia, vt in d. c. miror.
Ite causæ sanguis in ecclia vel in cimiterijs agitari non
debēt sub pœna excōicatiōis. c. cū ecclia, e. ti. ¶ Ite nec se
ditio aut ipetus vel p̄silia cōciones, strepit⁹, & oēs secula
riū iudiciōz cognitiōes. c. decet, e. ti. l. 6. & s. 2. mēbro in
p̄cipio. ¶ Neq; ecclia ē in castellāda, c. relinq; de custo.
eucha. & p̄ Panor. ibidē. & in, c. cū ecclia, de imu. ec. & p̄
Host. in sūma. e. ti. ¶ Inquantū & ad q̄s & c. ¶ Sed's articu
lus q̄ ē de dictaz legū trāsgressōz exorbitatiōe. In q̄ ostē
ditur primo p̄cipiū, iudiciū, & officialiū seculariū deuia
tio & trāsgressio, Secdo defēsoz, iconomicoz, rectorz,
& eccliaz p̄latorz nō equa, nō iusta, non legitima defen
sio. ¶ Primo si qdē secularis potestas excedit in h̄ qd' si su
giēs ad eccliam ponit pedē extra eccliam statim eum capi
faciūt, & si nō exit, tenēt eū obsessum & denegāt victua
lia, qd nō solū est p̄tra sacros canones (vt patet. 17. q. 4. c.
sicut antiquitus. & c. reū. & c. id cōstituimus. & extra. e. ti. c.
inē alia) verū etiā cōtra sacras leges ip̄eriales, Nā vt dicit in
l. fideli. C. de his q̄ ad ecc. p̄su. Qz nemini liceat abducere
cōfugiētes ad ecclias q; si quisq; p̄ hāc legē venire tētauerit,
sciat se maiestatis crimie esse retinēdū. Cōcor. lex p̄nti
C. e. ti. In q̄ p̄cipitur ne aliq; cōfuga de ecclesijs expellat,
aut trahatur, vel p̄trahat. & q̄ h̄ moliri aut facere, aut nu
da saltē cogitatiōe atq; tractatu ausi fuerint tētare, capitali
& vltimi supplitiū aiaduersione plecti debēt. Ex his ḡ lo
cis (de h. 17. q. 4. c. sicut antiquitus) eorūq; finibus nullos ex
pelli, aut enī aliqñ patimur, nec in ipsis ecclesijs reuerē
dis itaq; quēq; detineri, aut cōstringi, vt ei aliqd victua
liū rerū, aut vestis negetur, aut requies. Sed ipsi refuge ap
pareāt publice, & in sacris locis se offerēt ipsis q̄rētib⁹ cō
ueniēdos, seruata loci reuerētia, & ibi iudicib⁹ dent respō
sum, q̄le sibi quisq; p̄spexerit cōuenire. Qz si in finib⁹ ec
clesiasticis latitāt, debēt a p̄latis decēter sine vllō incōmo
do admoneri, vt inē fines ecclie si iueniūtur se p̄sentēt,
& sic p̄ se vel p̄ pcuratorē iudici respōdeāt. Qz si h̄ diffē

De iudicio
bus

Causa san
guis rem
ecclia tra
ctantes rē.

Articul⁹ se
cundus de
trāsgressō
rū exorbis
tatione.

Prio secus
lariū offici
aliū excels
sus.

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

**Prelati ad
qd tenent**

**Secundo re
ctorum eccle
siasticorum
non eque de
fensio.**

**Non iusta
defensio.**

Iusticia e.

**Iuris precep
tum.
Poena ma
lorum**

**Et de h do
cto. s. j. pte
q. 21. ar. 1.
ad tri. post
anshel.**

**Non e legiti
ma defensio
prio qd est
ptra leges.**

rant, seruabitur ordo iuris. s. pcedendo ad res suas mobiles
& immobiles. Et si ecclia habet tenet reddere & infra. Debent
etiā plati & defensores ecclie illud obseruare, vt singlorum
intra ecclias pfugientium psonas causasq; incessant congrāt,
deinde iudices vel eos ad qd cause & psonę ptnet instati
us instruat; vt equitatis cōuenientiā diligētius exequantur.
Hęc in. d. l. pnti. C. e. ti. ¶ Secundo rectorum eccliarum non
equa, nō iusta, nō legitima reorum ad ecclias pfugientium de
fensio. Quę ideo primo nō e equa, qd quātacūq; pfugie
tes cōmiserint, ipsos tñ in totū seruare nituntur, ita qd num
pōnā pecuniariā patiantur, & sic dedecus culpę manet sine
decore iusticie. ¶ Secdo nō est iusta, qd e cōtra iusticiā qd e
cōstās & ppetua volūtas ius suū vniciq; tribuens, & lu
ris pceptū e alterū non ledere, vt. ff. de ius. & i. l. iusticia.
Colere vō iusticiā sūmū in reb; bonū e, ac sua cuiq; iura
seruare, 1. 2. q. 2. c. si seculi leges. ¶ Poena aut malorum bona
est rōne iusticie, qd punire malos iustū e, sed ipsos euade
re ipunitos iniustū e sūm Boe. li. 4. de pso. phi. Et sūm patrē
nrm. s. Aug. Regia potestas & pōne sunt institute, vt bo
ni quiete inter malos viuāt, 2. 3. q. 5. c. nō frustra. ¶ Tertio
hūmōi exorbitatiua defensio nō e legitima. Primo ideo, qd
est cōtra leges (vt s. e. arti.) & sacros canones, qui volunt
q; tales satisfaciūt legis. Quis em̄ nō debeāt dānari ad mor
tē, nec ad pōnā, s. corpale vt honor ecclie cōseruetur, & re
ctores ecclie pacē eorum, & vitā & mēbra obtinere stude
ant. tñ legitime cōponāt qd iniq; fecerūt, 1. 7. q. 7. c. reum.
Nec etiā ab ecclia extrahi debeāt nō dato iuramento qd de
morte & debilitate, & oim pōnarū (s. corpaliū) genere
sint securi. tñ lesio debet satisfacere, vt in. c. id cōstituim;
e. q. Sic etiā dicit in. c. infālia. e. ti. qd rectores debeant eis
obtinere mēbra & vitā. Sup hoc tñ qd iniq; fecerūt sūt
alias legitime puniēdi, vbi glo. & Panor. volūt qd debeāt
puniri pecunialiter, aut alia satisfactiōe pter pōnā corpa
lē. Nā si nemo reprehēdendus eēt aut a malo ad bonū cogē
dus, humanas & diuinas leges necesse e euacuari; qd & ma

lis poenā, & bonis p̄mia iusticia suadēte cōstituūt. 23. q. 5. c. nō vos. ¶ Secūdo hmōi non legitima defensio p̄bet ceteris ledendi occasionē, quia cū vni indulget indigno ad plabationis contagiū puocan t̄ vniuersi. Facilitas em̄ veniā incētiū tribuit delinquēdi, vt in, ca. ē iniusta in si. 23. q. 4. & de vi, & ho. cle. c. vt clericor̄. Ideo poena vnus debet esse metus alterius. ff. de poenis. l. aut facta. §. si. Et vt metu poenae a suis arcean t̄ insolētis & alij eor̄ exem- plo p̄teriti, p̄silire ad similia merito p̄timescāt. cle. 1. de offi. ordi. Et q̄ frequēti p̄uaricatiōe iteran t̄, debent etiā fre- quēti sentētia condēnari. c. 1. de poenis. ¶ Debet etiā con- fugiens ad ecclesiā sibi p̄si facere expēsas de suo si habet, vel laboret si nō habet vt inde viuat. Quod si non p̄t vel nō habet, tūc ab ecclesiā sibi tanq̄ paupi p̄uideat. ¶ Duo siquidē principaliter cōsequi t̄ cōfugiens ad ecclesiā. Pri- mo qd̄ violēter nō debet extrahi. Secūdo qd̄ nō debet am- plius de illo delicto ad mortē vel ad aliam poenā corpale seu corpis afflictiuā condēnari. Immunitas aut̄ ecclesiar̄ locū non habet in clericis & religiosis si iudex ecclesiasti- cus causa disciplinā & nō odij vult eos arcere in ecclesia & punire & extrahere, vt duci faciat ad carcerem fm̄ Pa- nor. in, c. inter alia. e. ti. Debet tñ talis carcer non esse per- petuus, nec nimis acer vt intra. 6. vel. 8. dies moriāt. quia talis p̄latus esset homicida & irregularis fm̄ Car. in cle. 1. de poe. & re. Refugiāt igit̄ ipsi clerici & religiosi ad dñm in cuius sortē assumpti sunt acclamādo dicētes. De⁹ nos- ter refugiū & vit⁹ qui ē iugiter bñdictus in secula Amē.

Secdo non legitia dese- sio p̄bet oc- casionē læ- dendi cate- ris

De expen- sis fugiētis ad eccliam

Nota de clericis & religiosis

Carcer.

Impressum in Oppenheim.

